

Stykke ufrugtbart Land, hvor man kan forfriste sig paa et Sted, hvor der endnu er fri Grund, hvor man kan bevæge sig, som man lyst. Paa den flade Pandekage, hvor vi bo, og som tillige er overordentlig frugtbart, er det jo gaaet saaledes til, at det fri Terrain i Byens nærmere Omegn efterhaanden dels er blevet tilbygget, dels opdyrket til det Allerhøieste. Disse Fælleder, som jeg taler om, ligger som den sidste Rest af det udhyrte Terrain i Byens umiddelbare Nærhed. Man maa ikke sige: Ja, men vi have jo vore offentlige Haver. Seg skal ingenlunde benægte disse Havers Betydning for den menige Befolkning; men der er dog et meget væsentligt „men“ ved dem, det er nemlig dette, at al Ting er afgrænset og afspejlet paa det Strengeste, saa at man kun maa bevæge sig paa visse Grænser, hvor man engang maa gaa; men gaar man lidt til Side for dem, er der strax en Opsynsmand i Nærheden, som kommer og tager En i Nakken og fører En tilbage paa Alfarveien. Derimod disse Fælleder have det store og smukke Fortrin, at paa dem kan man gaa, som man har lyst til; man kan tumle sig til Høire og til Venstre, frem og tilbage, som man har lyst til; man kan staa paa Benene eller ligge ned eller staa paa Hovedet, om man vil. Men saa er der ogsaa dette, at man her har Jordens naturlige Overflade, den naturlige Hud, om man saa maa sige, som Jorden har. Og man har Fornøelse af at se paa den, paa dens ganske vist ikke meget rige Plantevæxt, men dog en Plantevæxt, som har sin eiendommelige Tilværelse i Modvæxtning til alt det Tilpasjede og Tillavede, som findes i de offentlige Haver. Og saa vil jeg da bede de ærede Medlemmer om at tænke sig den fattige Mand's Stilling, naar han kommer ud paa disse Fælleder. Han har ganske vist ikke Følelsen af Gierens Ret og Gierens Glæde, men dog af, at han er paa Allemands Grund. Netop fordi han selv er En af Allemand, er han Medeier og føler sig ganske anderledes fri, end naar man viser ham hen til den store Vandvei, hvor han kan gaa saa mange Mile ud i Terrainen, han vil. Naturligvis, men der er han omgivet af Grøfter og Gærder, og fra alle Sider tilraaber Eiendomsretten ham: Kom, ikke her! Her har Du Intet at gjøre! Paa Fælleden er der endnu en

saadan Frihed, som er absolut nødvendig, for at en stor Befolkning skal kunne leve et nogenlunde behageligt Liv. Delægge vi nu den ene af disse Fælleder derved, at vi skære et mægtigt Stykke ud af den og lægge et Hospital der, og den anden paa samme Maade ved at anlægge en Garderhufarskaserne der, vil jeg sige, at Kjøbenhavns hele Udseende er forandret i en væsentlig Grad, og der er tabt Noget, som det ikke er muligt paa nogen Maade at vinde tilbage uden med ganske uhyre økonomisk Opoffrelse, hvis man engang skulde skænke de Betragtninger, jeg her har tilladt mig at gjøre mig til Talsmand for, nogen alvorlig Opmærksomhed; og jeg tror ganske sikkert, at Fremtiden vil føre frem paa den Vej, som Nutiden er flaaet ind paa, nemlig at bestræbe sig for at udvikle de hygieiniske Forhold saa meget som muligt for enhver stor Stads Indbyggere. Seg skal være den Sidste til at benægte, at et Hospital spiller sin store Rolle for Befolkningen, ogsaa for den fattige Befolkning; men det Ulykkelige er, at vi ere komne ind i det Forhold, at et Hospital fordrer denne uhyre Plads; det er ikke længere en enkelt eller nogle faa meget store Bygninger, man benytter, men man har faaet et Pavillonsystem, som fører til, at man maa lægge Beslag paa ganske overordentlig mange Tdr. Land. Endelig er der endnu en Betragtning, som jeg gjerne vil gjøre gjældende til Fordel for Fællederne, en Betragtning, som sikkert ikke har nogen Betydning for den høitærede Minister, men som vil have megen Betydning for ikke saa af de tilstedeværende Medlemmer i denne Sal, det er denne, at disse Fælleder jo ere en naturlig Plads for Kjøbenhavns Folketorsamlinger. Det er det eneste Sted i og ved Byen, hvor der kan finde en betydelig Udfoldning af Befolkningen Sted, og det kunde dog tænkes, at der var forstjellige Leiligheder, hvor det kunde være godt, at den kjøbenhavnske Befolkning mødte i Masse. De, der have set de Grundlovsfester, som blive holdte her af det socialdemokratiske Parti, ville have set, hvorledes i alt Fald den ene af disse store Fælleder, den største af dem, akkurat er stor nok ved den Leilighed. Men Kjøbenhavn er jo under en stigende Udvikling; der vil komme det Dieblit, da den Fælled alene ikke er stor nok,